

“Els directius que no actuen èticament han d'anar a presó”

El professor José Barea ha compaginat des del 1941 els més diversos càrrecs de control dels comptes públics amb la tasca docent. Als 79 anys, aquest prestigiós economista, que va ser director de l'Oficina Pressupostària en el primer Govern d'Aznar, expressa les seues opinions, sovint polèmiques, amb claredat i sense pèls a la llengua, com ha fet sempre.

Amb les ajudes a Galícia per la crisi del Prestige, l'alentiment econòmic i la rebaixa de l'IRPF, es pot sostenir encara l'objectiu del dèficit zero?

—Jo pense que no. L'any passat, els pressupostos es van acostar al dèficit zero i jo crec que enguany hi haurà dèficit. Hi ha partides que s'estan comptabilitzant fora del pressupost i al meu parer haurien de computar dins. Sense tenir en compte aquest fet, amb les partides que el Ministeri d'Hisenda computa, enguany tindrem dèficit. Però no tan sols per això; també perquè l'activitat econòmica està caient, la protecció social creix entre un 3 i un 3,5% en termes reals tan sols tenint en compte l'envel·liment de la població, i serà per tant necessària una restricció de les despeses, i com que ja estan comprimides, hi haurà dèficit.

—El quadre macroeconòmic en el qual es basen aquests pressupostos és massa optimista?

—El creixement per a enguany s'ha fixat en el 3%. Ja en el moment que es va fer, el governador del Banc d'Espanya va dir que enguany no es creixeria més del 2,5%, i les previsions que ha fet el Fons Monetari i la Unió Europea assenyalen que en cap cas serà superior al 2,5. Jo crec que el creixement estarà al voltant del 2%.

—Vostè ha denunciat maniobres que mostren la progressiva falta de credibilitat dels pressupostos.

—Efectivament. Des del meu punt de vista, el pressupost del Gestor

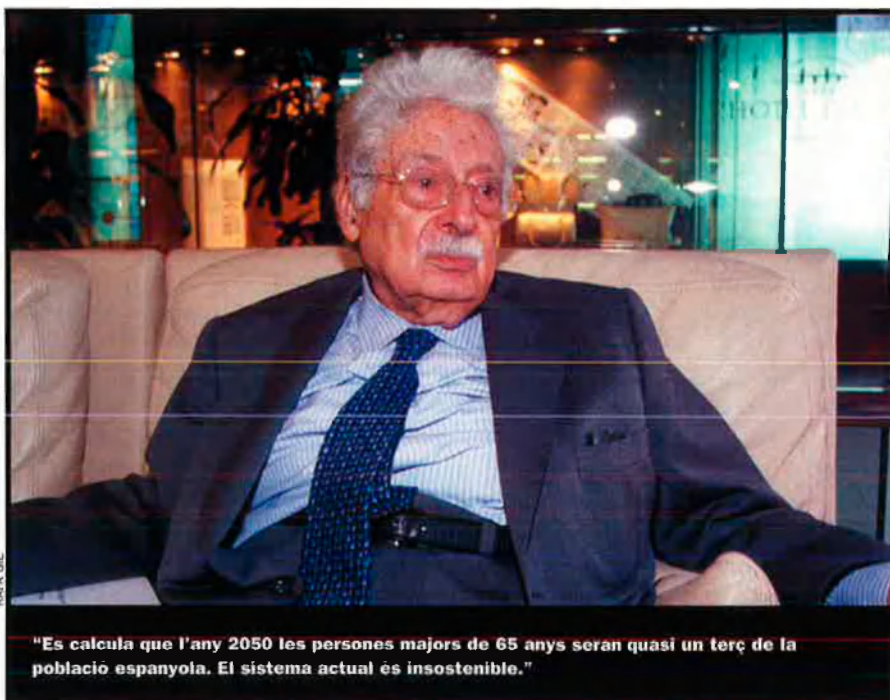
d'Indústries i Energies Elèctriques, l'ens responsable de fer les vies de l'AVE, que en part és finançat amb l'apel·lació al mercat de capitals i en part com a préstec de l'estat, s'ha comptabilitzat incorrectament. La part que dona com a préstec l'estat, segons el sistema europeu de comptes nacionals, hauria de ser considerada com una transferència de capital que computaria com a dèficit. Això, juntament amb les aportacions de capital a l'empresa encarregada de la modernització dels regadius i al finançament de la SEPI, és aproximadament l'1% del PIB, que està fora del dèficit públic previst.

—Hi ha manca de transparència en els comptes de l'estat?

—Des del sector empresarial es poden fer trampes o comptabilitat creativa, però al final el mercat expulsa aquells que no han actuat èticament. Recentment s'han produït moltes fallides en empreses europees, però fonamentalment americanes. Ara bé, el sector públic, que produeix béns que no són de mercat, com que no ven res i es finança via impostos, ha de tenir la transparència com a principal virtut de la seua actuació.

—Vostè denuncia un altre tipus de centrifugació de dèficit pel fet que, al costat de la privatització d'empreses públiques estatals, hi ha una proliferació d'altres desvinculades a les administracions autonòmiques o locals.

—Així com l'estat ha privatitzat empreses, i el conjunt d'empreses públiques ha disminuït, les comunitats

DAFER GIL

"Es calcula que l'any 2050 les persones majors de 65 anys seran quasi un terç de la població espanyola. El sistema actual és insostenible."

autònomes i els ajuntaments han anat creant empreses públiques per treure dels pressupostos partides que s'han de finançar igualment amb préstecs del mercat de capitals. Aquestes actuacions són infraccions del sistema europeu de comptes econòmics, que assenyala que els ens que es consideren empreses públiques, que no venen al mercat com a mínim el 50% de la seua producció, s'han de considerar ens administratius als efectes del còmput del dèficit, i s'han d'integrar en el de les administracions.

—La guerra de l'Iraq ha evidenciat la fractura política de la Unió Europea. Aquesta debilitat pot acabar afectant també les institucions de regulació econòmica comunitàries?

—Jo crec que no, però sí que pot ser un fre en la integració política d'Europa. La Unió Europea va començar sent un mercat comú, després va passar a ser un mercat únic, i posteriorment una unió monetària. El procés havia de culminar amb la unitat política. Es caminava cap a aquest procés amb un gran esforç i es va nomenar una comissió que presideix Giscard d'Estaing per a redactar una constitució europea. En aquest moment clau per a la integració política d'Europa, ha sorgit el tema de l'Iraq i Eu-

ropa no ha actuat de manera unitària. En primer lloc, es van reunir Alemanya i França i van decidir que el que pensaven els Estats Units no era convenient per a Europa. A continuació, Anglaterra i Espanya van dir el contrari, que veien bé l'opinió dels Estats Units. El fet que no hi haja una posició unitària fragmentarà la integració política europea a la llarga. I no hi ha dubte que Europa és un gegant amb peus de fang perquè és una potència econòmica, però políticament no pot ser que cada estat parle per ell mateix. No hi ha una veu que parle en nom d'Europa, i això als mercats es nota.

—Pel que fa al pacte d'estabilitat, l'ha vulnerat el mateix motor de la Unió Europea, com és Alemanya. En la seua opinió, la política pressupostària europea ha de permetre aquests augments de les despeses públiques o, al contrari, ha de ser restrictiva?

—El tema és de molta actualitat perquè Alemanya, que va ser la impulsora del pacte d'estabilitat i creixement perquè no es fiava dels estats que anaven a engrossir la unió monetària, com Portugal, Espanya o Itàlia, resulta que ho ha fet molt pitjor que Espanya i es troba amb un dèficit de més del 3%, i l'expedient sancio-

nador s'ha posat en marxa. França ha confessat que l'any passat va tenir un dèficit superior al 3%, i Portugal també. En funció de l'acord actualment vigent, tots aquests països haurien de ser sancionats i haurien de prendre mesures per evitar que el dèficit torne a sobrepassar el 3%. Si s'aprovara la flexibilitat del pacte d'estabilitat que reclamen França i Alemanya, voldria dir que no tan sols a nivell polític la Unió Europea trigaria més a construir-se, sinó que es trencaria també la unitat econòmica.

—Passem a un altre dels indicadors fora de control a l'estat espanyol com és la inflació. Què passaria si es mantinguera l'actual diferència amb la UE?

—Quan Espanya va ingressar en la unió monetària l'any 1998, la diferència amb la mitjana europea era d'un 0,2%. Des d'aquell moment, el Govern espanyol no ha fet cas de la inflació i cada any hem tingut un diferencial d'inflació superior a un punt per any, la qual cosa vol dir que hem acumulat des d'aquell moment cinc punts de diferencial d'inflació.

Aquest augment dels preus ha fet que baixe la competitivitat. Hem perdut quota de mercat. Si no es corregeix aquesta tendència, continuarà la caiguda de la taxa d'activitat i l'augment de la taxa d'atur.

—Tampoc no hi ha despesa en investigació i desenvolupament per corregir la pèrdua de competitivitat.

—Espanya és un dels països que menys gasta en investigació i desenvolupament de la Unió Europea. El total en el sector públic i en l'empresarial no arriba a l'1% del PIB. La mitjana europea està en el dos i la d'Alemanya i els EUA en més d'un 3%. És necessari assignar més recursos a aquest camp d'investigació.

—Una altra de les mesures que vostè considera necessàries per controlar la inflació és la liberalització; però la liberalització del sòl, per exemple, no ha fet que baixen els preus.

—És fonamental la liberalització del sòl, perquè representa aproximadament la meitat del cost d'un habitatge. Les mesures aprovades no han funcionat perquè el Tribunal Consti-

tucional va derogar alguns preceptes de la llei del sòl perquè vulneraven atribucions de competències de les comunitats autònomes i dels ajuntaments. Per tant, com que posar sòl en el mercat correspon als ajuntaments, i com que és un dels principals ingressos d'aquests ens locals, no han liberalitzat. I és una cosa realment vergonyosa quan u mira Castella, on hi ha quilòmetres de terrenys àrids fora de les ciutats que no es poden utilitzar fins que l'ajuntament el qualifica com a sòl urbanitzable, i els van traient a poc a poc perquè perceben una part molt important com a ingressos per a la seua hisenda. Espanya és l'estat de la Unió Europea que menys mercat té d'habitatges de lloguer.

—Parlem del sistema de les pensions. La Unió Europea, en un informe recent, se suma a una denúncia històrica seua, la de considerar insostenible el sistema espanyol de pensions.

—Jo ja fa deu o quinze anys que dic que aquest sistema de pensions és insostenible tal com està organitzat. Ara obtenim un superàvit que ens ha permès constituir un fons de reserva, però no és suficient perquè l'excedent és conseqüència d'una sèrie de fets que han succeït. Primer, que abans la sanitat i els serveis socials es finançaven en part amb les cotitzacions socials i, des del 1998, aquestes despeses les ha assumides l'estat per finançar-les amb impostos. Des de l'any 2000, totes les cotitzacions socials es destinen a pensions. Segon, una forta generació de treball que ha fet que hi haja més gent treballant i per tant més ingressos. Una qüestió fonamental també ha estat que des de l'any 2000 han començat a complir els 65 anys els nascuts en la Guerra Civil i en l'època posterior en les quals hi va haver una taxa de natalitat molt baixa i van morir també persones que no han arribat a tenir els 65 anys. Per això, ara, l'entrada de persones majors de 65 anys a cobrar pensions és molt baixa. Per contra, a partir del 2015 començaran a complir 65 anys els qui van nàixer en la generació del *baby boom*. A partir de l'any 2030,

Espanya tindrà la població més vella de tota la Unió Europea. L'any 2050, es calcula que les persones majors de 65 anys seran quasi un terç de la població. El sistema actual és insostenible. Tot debades per a tot el món qualsevol que siga el seu nivell de renda és insostenible. Jo reclame des de fa deu o quinze anys que es faça una reforma suau, perquè si es fa després serà una reforma traumàtica. El sistema de protecció social ha de ser conservat, perquè és un dels grans actius de cohesió social de la Unió Europea, però per a conservar-lo i fer-lo sostenible s'ha de començar ja la reforma.

—Totes les seues propostes, com la d'allargar els anys de cotització necessaris per a cobrar pensions o la d'ajornar l'edat de jubilació voluntàriament fins als setanta anys, han estat rebutjades pels sindicats.

—El que s'ha de fer suposarà una rebaixa del sistema en la taxa de compensació que dona la seguretat social a les persones majors. La relació que hi ha a Espanya entre el darrer sou que s'ha cotitzat i la pensió és la major de tota la Unió Europea, encara que siga poc perquè els nostres sous són més baixos, i la nostra taxa de cotització també. S'ha d'anar renegociant el sistema perquè acabe començant tot el temps que algú haja estat en actiu i perquè qui vulga pugua jubilar-se als setanta anys.

—Passem a uns altres comptes, els de les empreses privades, que últimament són més qüestionats que mai, amb la sèrie de fallides empresarials.

—La manca d'ètica s'ha demostrat en l'aplicació d'uns principis comptables que no eren els que estaven ordenats. Els principis comptables s'han aplicat amb molta laxitud. Hi ha hagut connivència entre els consells d'administració i els auditors. Com a solució, no s'han de regular excessivament les empreses perquè això no és bo, però sí que s'han de regular quatre o cinc qüestions, com ara la transparència. S'han de dir quines són les retribucions de tots els alts directius de l'empresa i de tots els consellers. Han d'estar prohibides les

“Si s'aprova la flexibilitat del pacte d'estabilitat que reclamen França i Alemanya, que han incomplert l'objectiu de dèficit, es trencarà també la unitat econòmica europea”

operacions en les quals va a negociar un senyor que forma part dels consells d'administració de les dues empreses. Aquestes operacions han de ser aprovades per la junta d'accionistes. Amb quatre o cinc regulacions taxatives, amb unes sancions que facen que els responsables vagen a la presó, el problema quedaria enormement disminuït.

—Les reformes que s'estudien actualment a l'estat espanyol són suficients?

—Els codis ètics han regulat moltes coses del sector empresarial, però sempre amb caràcter voluntari. S'ha d'establir un quadre de sancions per a les quatre coses principals, i ha d'haver-hi presó per als directius o consells que no actuen d'una manera ètica.

—Vostè ha dit que la proliferació d'escàndols empresarials ha demostrat la falta de patrons ètics.

—La regeneració ètica és fonamental en tota la societat. És bàsica la solidaritat, la responsabilitat, l'honradesa i la transparència tant en el sector públic com en el privat. I el que les incompleixa, que vaja a la presó.

Miquel Calvet